

Мбр. 4012/26

126/26

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

ЈЕДНА ЗБИРКА СТУДИЈА О ДОСТОЈЕВСКОМ.

О Достојевском, II, Сборник статей, под редакцијом А. Л. Бема —
Прага, 1933.

У Прагу, при Руском народном универзитету, постоји од 1925 године Семинар за изучавање Достојевског. У ствари, једно научно друштво, јер су и управљач и сарадници личности одређених научних квалитета. Уз многе друге и разноврсне труде и ~~напора~~ Семинара, ту је сада други том сабраних студија у области Достојевскова ствара-~~резултате~~ ња и његове личности.

Кад се свеска дочита, остаје пре свега једно импозантно опште осећање: колико Руси, свих струка, своју домаћу литературу познају, с њоме живе, на сваком духовном хоризонту је виде, у свакој струци и муци је припитују. Може се казати да Руси с помоћу својих великих писаца и песника, с помоћу њихових идеја, учења и ауторитета, ~~подижу~~ ~~који~~ ~~било~~ ~~свој~~ ~~рад~~ ~~од~~ ~~нижег~~ ~~рада~~ ~~на~~ ~~степен~~ ~~вишег~~ ~~рада~~. ~~Они~~ ~~даже~~ ~~у~~ ~~свом~~ ~~културном~~ ~~коду~~ ~~своју~~ ~~домаћу~~ ~~књигу~~ ~~као~~ ~~извор~~ ~~живих~~ ~~мисли~~ ~~и~~ ~~снага~~. Прошло се кроз револуције идеја, емоција и форми, политике, науке и уметности, ~~али~~ ~~Руси~~, на разним местима и разних настројења, једну своју културну форму не дирају као што се у око не дира: према својим великим писцима остају у ставу ~~који~~ ~~је~~ ~~одредио~~ ~~Достојевски~~ ~~казавши~~ ~~једном~~ ~~завазда~~ ~~ко~~ ~~је~~ ~~и~~ ~~шта~~ ~~је~~ ~~Пушкин~~ ~~за~~ ~~сву~~ ~~Русију~~, ~~и~~ ~~за~~ ~~све~~ ~~Русије~~. Нама се чини да ~~део~~ ~~свет~~ ~~осећа~~: да један Пушкин, један Достојевски, или Тургенев, и т. д., стоје ~~на~~ ~~чудесно~~ ~~истој~~ ~~раздаљини~~ ~~од~~ ~~свих~~ ~~руских~~ ~~преби~~ ~~валишта~~ ~~и~~ ~~живота~~. ~~Они~~ ~~су~~ ~~стално~~ ~~свима~~ ~~видљиви~~, ~~због~~ ~~своје~~ ~~сталне~~ ~~светлости~~. Руски велики писци не прелазе у историју, остају усред живота и рада.

У овој свесци, сем проф. Горака, који је Чех, и који је дао рад компаративно дискриптивног карактера, («Деца сатане» Пшибишевског и Достојевски), сви остали сарадници су Руси, и дали су радове мање или више кореног карактера. Зато је ~~потпуно~~ ~~немогуће~~ ~~приказати~~ ~~те~~ ~~радове~~ ~~синтетички~~, ~~а~~ ~~места~~ ~~нема~~ ~~у~~ ~~ревији~~ ~~општег~~ ~~обележја~~ ~~да~~ ~~се~~ ~~сва~~ ~~ком~~ ~~раду~~ ~~посвети~~ ~~страница~~. Издвојићемо понешто не у смислу ~~не~~ ~~вредности~~, него по потреби најзгоднијег коментара за шире слојеве нашег света који је баш ту недавно добио у српском преводу безмало целог Достојевског.

В. В. Зјењковски приложио је зборнику рад о старом Карамазову и карамазовштини уопште. Ми се на том раду задржавамо у првом реду зато што је аутор узео да објасни оне типове Достојев-

скога који спадају међу најмрзосније и најниже, и који су читаоцима понајчешће врло загонетни. Реч је о Карамазовима, али се подразумевају и други, јер Карамазови стоје на крају родослова разних Свидригајлових и Ставрогина.

Г. Зјењковски заузима став према онима који су писали да су Брат Карамазови диалектика о добру. Он тврди да је у том роману главно: тема пола, ~~дакле~~ је то дело у основи диалектика о полу и његовој преображењу, његовој сублимацији. Аутор подвлачи разлику између енергије пола и полне енергије. Полна енергија вуче мање или више у реалност сексуалности, и може да одвуче у ону развратну реалност о којој тако радо говори Карамазов отац. Енергија пола ~~дакле~~ није само ствар физиологије. То је суштинска енергија бића, извор личности, то је творачка енергија, која може прећи у све друге творачке енергије. То је дакле енергија која никада не престаје бити у вези са духовним. Отуда сладострашће, кад је прекомерно, значи увек раздешеност космичких сила у човеку. Код Достојевског, одиста, полна неузддржљивост иде увек са духовним падањем. Падање то је трагично код два старија брата Карамазова и Ставрогина, а одвратно и коначно код Карамазова оца и Свидригајлова.

Зато што је енергија пола у вези са духовним, могућна је сублимација пола, и зато има сем реализма пола и филозофија пола. Г. Зјењковски, говорећи о тим сублимацијама, има на уму, чини нам се, најмодернија научна истраживања у том правцу. Ми пожељамо читаоце да у древно инђанским Упанишадама има учење о уздржаној енергији пола која може да се претвори у најплеменитије енергије у човеку.

По Г. Зјењковском, ни стари Карамазов не може до краја негирати везу енергије пола с духовним. Он највише воли најчистијег сина Аљошу. Од њега чека последње; трепетом пита Ивана: има ли Бога?, дакле вуче неки духовни страх, по речима Г. Зјењковског. Мића Карамазов, који је говорио: волео сам разврат, волео сам и срам разврата, тај Мића воли Бога, а нарочито воли лепоту; он просто гине од жеђи за лепотом. Њега дакле естетичка сублимација енергије пола чува од пропасти. Он собом доказује да је метафизика лепоте борба у срцу, да је дакле и она на дну енергије пола.

По Г. Зјењковском, усталом и по Достојевском, највише је Карамазов брат Иван. Он има сву страховиту страст за животом коју и остали Карамазови. »Све ће победити моја младост, свако разочарење. »Карамазовска снага нискости је снага која све издржи.

Али, тај Иван по духовним напрезањима стоји даље од оца Карамазова него сви остали. Он има морални тужа, он се тежи ка добру, он се као личност раздваја и цепа. Зато што је код њега, у диалектици и напору, само морални разум на послу, он не улази у трагедију добра, него само у трагедију моралног разума. Иван неће прави духовни живот, који зна да у животу не влада, и не може владати само добро; он пркосно теоријски тражи да на земљи не буде једне сузице једнога детета. Иначе, објављује бунт Богу. Отуда се он, у познатом трагичном моменту, раздваја на диалектичара о добру и на ђавола.

← романа,

V-žegnoj

V najbliżej

3 ans and

Рођеног под патосом

Г. П. Бицили приложио је студију која по стојој теми значи доста нову ствар за шире кругове наших читалаца: *Зашто Достојевски није написао Живот великога грешника*, то јест, свој намеравани роман о јунаку који би био синтеза свих његових јунака. Достојевски је заиста желео да створи руског надчовека или свечовека, човека и грешника који ће проћи кроз све, али није у том успео. Ми се сећамо редака из *Дневника Достојевскога*, који потврђују да је та жеља била жарка, јер је Достојевски ишао до претераних изјава: да је све што је написао само увод. Зашто Достојевски није успео да даде тога још већег грешника од свих грешника, који заиста нису мали — то је тема која задире у питање трагедије твораштва самог Достојевског, и у питање бесконачне индивидуалности надчовека. Г. Бицили се много позива на студију *Проблеми твораштва Достојевскога*, која је публикована у Лењинграду, чији је аутор Бахтјин, и коју смо и ми имали

луира. И заиста, у

~~Ми подсећамо овде паролите на Браћу Карамазово~~ ^{на} ~~у којем~~ ^{део}

на *Комично* у делима *Достојевског*, пуну ретко финих дистинкција;

Ваља још споменути *Додатак* уз овај Зборник: ствар која пре-

~~ИСИДОРА СЕКУЛИТЪ~~